

บทที่ 2

วรรณคดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของครูเป็นสำคัญ ดังที่ ภิญโญ สาร (2522: 1-6) และทัศนีย์ คู่ภุมเรย์ (2524: 36-38) ได้ให้ความเห็นว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและทำให้แผนการศึกษาชาติดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างได้ผล อันจะเป็นผลต่อการพัฒนาคนในชาติให้เป็นพลเมืองดี มีประสิทธิภาพและเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป ครูจึงเป็นผู้ที่ทำงานหนักทั้งในด้านการถ่ายทอดวิชาความรู้และการอบรมสั่งสอนนักเรียนให้ประพฤติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม และจะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในขอบเขตอันเหมาะสมที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และคนทั่วไปให้ลุ่มกับที่สังคมไทยยกย่องว่า ครูเป็นปูชนียบุคคล ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2515: 7) ที่ได้พระราชทานเกี่ยวกับการฝึกหัดครูไว้ตอนหนึ่งว่า

หน้าที่ของครูเป็นหน้าที่ที่ไม่ใช่ข้าราชการหรือหน้าที่ที่ได้รับเงินเดือนตอบแทน แต่หน้าที่ในฐานะมนุษย์ชน แต่จะต้องวางตัวเป็นครูที่แท้ ถ้าครูวางตัวเป็นครู จะทำให้ลูกศิษย์นับถือเป็นทุน แต่หากทั้งความเป็นครูโดยที่ท้อใจ ยอมแพ้ สลัดภารกิจ ได้ทำให้ลูกศิษย์มีความเคารพไม่ได้

เจ้าพระยารามราฆพ (2515: 12) ได้แสดงโอวาทเรื่องมารยาทครูมีข้อความบางตอนเกี่ยวกับมารยาทครู คือ "ครูเป็นกระจกเงาที่เด็กต้องมานั่งจ้อง ครูจึงต้องมีอุปนิสัยดีสำหรับเด็กได้เอาอย่างไรแต่ที่ดี เด็กคนใดที่เราสอนไม่ได้ตั้งใจ ก็ควรคิดว่าเป็นความผิดของเรา ครูอย่าไม่พรา เวลของศิษย์ เรารักเป็นครูต้องไม่กลัวเหนื่อย"

จะเห็นได้ว่าครูมีหน้าที่ปลูกฝังให้เด็กมีความแตกต่างกันตามความสามารถของแต่ละคนเท่านั้น แต่ครูยังจะต้องทำหน้าที่ปลูกฝังความสำนึกทางสังคมหรือพลังทางศีลธรรมให้เกิดขึ้นในตัวเด็กด้วย (ปัทม อ่อนคำ 2517: 36-40) ดังนั้น ถ้าการสอนของครูมี

ประสิทธิภาพ ผลผลิตจากการสอนคือตัวผู้เรียนก็จะมีคุณภาพซึ่งจะนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาด้วย ดังแนวคิดของณรงค์ บุญมี (2521: 3-18) และรายงานการสัมมนาของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและกรรมการฝึกหัดครู (2520: 37) ที่ว่า

"โรงเรียนจะวัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสามารถผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพได้นั้น ต้องอาศัยการอบรมสั่งสอนและการให้วิชาความรู้ของครู ครูที่ออกไปปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการให้การศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพย่อมนำไปสู่ผลผลิต คือ นักเรียนที่มีคุณภาพ"

บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครู

บทบาทของครูในทัศนะของ สังวน สิทธิเลิศอรุณ (2524: 48-52) ซึ่งได้แบ่งบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของครูออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครูในลักษณะทั่วไป

1.1 บทบาทของครูที่มีต่อนักเรียน ได้แก่ ความรับผิดชอบในการสอนวิชาและชั้นเรียนที่ได้รับมอบหมาย สัตถะเตรียมการสอน ทบทวนที่ทำการสอน จัดหาหรือทำอุปกรณ์การสอน วัดและประเมินผลการเรียนการสอน จัดทำงานธุรการที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบในการอบรมนักเรียนและทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี ดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยของนักเรียน เป็นที่ปรึกษาและให้บริการแนะแนว

1.2 บทบาทของครูที่มีต่อครูใหญ่ ได้แก่ การให้ความเคารพในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชา ปฏิบัติตามคำสั่งที่ขอด้วยเหตุผลของผู้บริหาร สนับสนุนนโยบายการบริหารงานของครูใหญ่

1.3 บทบาทของครูที่มีต่อเพื่อนครู ได้แก่ รักษาความลับของเพื่อนครู ช่วยเหลือกิจการงานของเพื่อนครู ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความรู้ใหม่ ๆ และแหล่งวิชาการแก่เพื่อนครู

1.4 บทบาทของครูที่มีต่อโรงเรียน ได้แก่ การช่วยพัฒนาโรงเรียนสร้างและรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน ช่วยงานกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียน

1.5 บทบาทของครูที่มีต่อชุมชน ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ให้บริการแนะนำด้านวิชาการแก่ชุมชน ให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน

2. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครูในลักษณะจรรยาบรรณ

คุรุสภาได้กำหนดระเบียบประเพณีครูว่าด้วยจรรยาบรรณ พ.ศ. 2506 เพื่อให้ครูถือเป็นแนวปฏิบัติ เป็นจรรยาบรรณของครู ดังนี้ :-

1. ครูควรมีศรัทธาในอาชีพของครู และให้เกียรติแก่ครูด้วยกัน
2. ครูควรบำเพ็ญตนให้ลืมนกับที่ได้ชื่อว่าเป็นครู
3. ครูควรใฝ่ใจศึกษาหาความรู้ความชำนาญอยู่เสมอ
4. ครูควรตั้งใจฝึกสอนศิษย์ให้เป็นพลเมืองดีของชาติ
5. ครูควรร่วมมือกับผู้ปกครองในการอบรมสั่งสอนเด็กอย่างใกล้ชิด
6. ครูควรรู้จักเสียสละและรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานทั้งปวง
7. ครูควรรักษาชื่อเสียงของคณะครู
8. ครูควรรู้จักมีธรรมาภิบาลและพยายามสร้างฐานะของตนเอง
9. ครูควรยึดมั่นในคำสอนที่ตนนับถือ และไม่ลบหลู่คำสอนอื่น
10. ครูควรบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

นอกจากนี้ คุรุสภายังได้กำหนดระเบียบประเพณีครู ว่าด้วยวินัยของครู พ.ศ. 2506 เพื่อให้ครูยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของความเป็นครู อันถือได้ว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของครูส่วนหนึ่งด้วย คือ

1. ครูต้องสำนึบลำบากและปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลด้วยความบริสุทธิ์ใจ
2. ครูต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดผลดี ด้วยความเอาใจใส่ระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ของสถานศึกษา
3. ครูต้องสุภาพเรียบร้อย เชื้อพียงและไม่แสดงความกระด้างกระเดื่องต่อผู้บังคับบัญชา
4. ครูต้องอุทิศเวลาของตนให้แก่สถานศึกษา จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่การงานมิได้
5. ครูต้องประพฤติตนอยู่ในความสุจริต และปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์เที่ยงธรรม
6. ครูต้องรักษาชื่อเสียง มิให้ชึ้นชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว

- บุคคลใด ๆ
7. ครูต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ และไม่ดูหมิ่นเหยียดหยาม
  8. ครูต้องถือและปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมของสถานศึกษา
  9. ครูต้องรักษาความสัมพันธ์ระหว่างครู และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหน้าที่
- การงาน
10. ครูต้องรักษาความลับของศิษย์ ผู้ร่วมงาน และสถานศึกษา

3. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครูตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง

หน่วยบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครู ได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของครูไว้ดังนี้

1. ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การอบรม การปกครองดูแลให้
- คำแนะนำต่าง ๆ
2. ศึกษาวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน
  3. ให้บริการแก่สังคมในด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ
  4. ฝึกสอนในสาขาวิชาที่รับผิดชอบ
  5. ช่วยงานธุรการและงานบริการของสถานศึกษาและปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย

4. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครูในลักษณะที่พึงประสงค์

คณะกรรมการวางแผนปฏิรูปการศึกษา ได้สรุปว่า ครูควรมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

ลักษณะและบทบาททั่วไป

1. รักการอ่าน การศึกษาค้นคว้า ปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีความมั่นใจและศรัทธาในอาชีพครู
2. มีความคิดเป็นของตนเอง กล้าแสดงออกเพื่อเผยแพร่ความคิด หินหรือความรู้ใหม่ ๆ ต่อสาธารณชน หรือเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนโดยบริสุทธิ์ใจ

3. ประพฤติและวางตนอยู่ในกรอบของศีลธรรมจรรยา อันเป็นปทัสสถานที่ยอมรับกันทั่วไปในชุมชน

4. ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพพอสมควรแก่อัตภาพ มานะบากบั่น มัธยัสถ์ อุดม ไม่เห็นแก่ความเสียหายทางวัตถุเกินกว่าคุณธรรมและจริยธรรม

บทบาทต่อนักเรียน

5. เปลี่ยนบทบาทจากผู้ออก ผู้แสดงนำในการเรียนการสอนมาเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม สันนับสนุนให้นักเรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้ช่วยและผู้แนะให้นักเรียนรู้หลักการที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอย่างอิสระและมีเหตุผล

6. ฝึกให้นักเรียนให้มีความสามารถในการทำงานรวมกลุ่ม รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ อดทนต่อการถูกวิจารณ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพกฎของสังคมในการอยู่ร่วมกัน รู้จักใช้สิทธิและพิทักษ์สิทธิ รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม รู้แพ้รู้ชนะ เคารพเสียงส่วนมาก และรับฟังเสียงส่วนน้อย

7. สันนใจศึกษารวมชาติและความแตกต่างในทวีตศษย์แต่ละคน เพื่อนำมาเป็นข้อสังเกตพิจารณาในทวีตศษย์ ให้ความรักความสันนใจ 1 อาใจใล้อย่างเท่าเทียมกันเพื่อสร้างควมสันนใจและขสัดชองวาระหวางครูกับศษย์

8. ค้นหาคความสันนใจ ความสามารถ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคน เพื่อหาทางส่งเสริม แนะนำการเลือกวิชาชีพ

9. ส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ไม่หลงใหลในวัตถุและเห็นคุณค่าของการรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ

บทบาทต่อสังคม

10. มีความรู้ความสันนใจในการเกษตร พอที่จะเข้าใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเกษตรในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

11. ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยแก่ชุมชน โดยประพฤติตนเป็นแบบอย่างและชักนำผู้อื่นให้ปฏิบัติ ตามโอกาสอันเหมาะสม

12. รักความยุติธรรม และกล้าหาญที่จะต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของสังคมด้วยปัญญาและสติตามกระบวนการที่ถูกต้องเหมาะสม ตามครรลองของขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และตามสิทธิแห่งกฎหมาย

13. หาโอกาสเข้ามีส่วนร่วมโดยเต็มใจในกิจการด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น อุทิศตนเป็นที่ปรึกษาหรือ ช่วยแก้ปัญหาของท้องถิ่นโดยเฉพาะชนบทเพื่อสร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

บทบาทของครูในทัศนะของ ลุจรัต เพียรชอบ (2514: 108-117) ซึ่งได้ให้ความเห็นว่า ครูในสังคมควรมีบทบาทดังนี้

1. บทบาทในการให้การศึกษากับนักเรียนและประชาชน เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและเป็นพลเมืองดี

2. บทบาทในการอบรมศีลธรรมจรรยา ซึ่งครูจะต้องทำหน้าที่เป็นต้นแบบที่ดีในด้านความประพฤติและการวางตน

3. บทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรม เพื่อให้ความรู้แก่เด็กเกี่ยวกับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ตลอดจนการค้า ผืนชีวิตที่เหมาะสม

4. บทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

5. บทบาทในการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน

6. บทบาทในการศึกษา วิจัย และวิเคราะห์สังคม เพื่อให้รอบรู้ในเรื่องของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ สำหรับปรับปรุงหลักสูตรการสอน รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

7. บทบาทในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

8. บทบาทในการปฏิรูปสังคม โดยการหาทางปรับปรุงแก้ไขสภาพและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

บทบาทของครูในทัศนะของเลขา บีเยฮ์ลริเยะ (2522: 2-9) ซึ่งได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูยุคใหม่ ซึ่งหมายถึงสมัย และเวลาทั้งในปัจจุบัน และในอนาคตอันใกล้ที่สภาพสังคมไทย เปลี่ยนไปจากเดิม ลุจรัตได้ 8 ประการ คือ

1. ต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และส่งสอนให้ผู้เรียนรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้
2. ต้องศึกษาปัญหาสังคม และเสนอแนะแนวทางความอยู่รอดในสังคมให้แก่เด็ก
3. ต้องฝึกฝนตนเองและนักเรียนให้มีสุขภาพกายและจิตที่ดี
4. ต้องเข้าใจเอกสภักดิ์ไทย และปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับเอกสภักดิ์ไทยให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน
5. ต้องฝึกฝนทักษะในการทำงานและสร้างนิสัยที่ดีในการทำงาน เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นได้เต็มที่
6. ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความเป็นประชาธิปไตย และปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้นักเรียนอย่างถูกต้อง
7. ต้องฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์ และคิดแก้ปัญหาโดยใช้วิจารณญาณของตนเอง
8. ต้องรู้จักคัดสรรทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น มาใช้ให้เหมาะสมและมีคุณค่าทางการศึกษา

จะเห็นได้ว่าบทบาทของครูในปัจจุบันมีบทบาทใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดหลายประการ เช่น นอกจากจะเป็นผู้สอนแล้ว ครูควรเรียนจากศิษย์ไปด้วย ควรจะมีบทบาททางด้านการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ บทบาทที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและบทบาททางการเมือง เป็นต้น บทบาทเหล่านี้อาจทำให้ครูเกิดความสับสนและลำบากใจในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างมาก ถ้าเหตุที่ทำให้บทบาทของครูเพิ่มขึ้น ก็เนื่องจากแนวคิดในเรื่องการสอนแผนใหม่ ความเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดระบบการศึกษา ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นต้น ดังนั้นบทบาทในด้านการเรียนการสอนของครูในปัจจุบันจึงต้องเปลี่ยนแปลงไป ตามปรัชญาและแนวคิดในการจัดการศึกษา เช่น ครูเคยมีบทบาทในการเป็นผู้ให้ผู้บอก หรือผู้แสดงนำก็เปลี่ยนมาเป็นผู้กระตุ้นแนะนำและสนับสนุนให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

ศิศนา แคมมณี (2527: 883-912) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูที่ได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอุดมมุ่งหมายและกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ สรุปได้ 3 ประการ คือ

1. บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครูจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจในหลักสูตร และแผนการสอน ต้องมีการปรับหลักสูตรให้เหมาะกับชั้นเรียน ต้องดำเนินการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย สัดเตรียมและใช้สื่อการสอนอย่างเหมาะสม มีการวัดและประเมินผลการเรียน ตลอดจนติดตามผลการฝึกและการปฏิบัติ

2. บทบาทของครูในการให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือ เพราะครูยุคใหม่ต้องการสอนคนมิใช่สอนหนังสือ จึงต้องมีการเกี่ยวข้องกับความรู้สึก เจตคติและพฤติกรรมของผู้เรียนโดยตรง การที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและปลูกฝังคุณลักษณะต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนนั้น ครูจำเป็นต้องมีความเข้าใจในตัวเด็กสามารถให้คำปรึกษาแนะนำแก่เด็ก และช่วยเหลือเด็กได้อย่างเหมาะสม

3. บทบาทของครูในการเป็นแบบอย่างที่ดี เนื่องจากครูเป็นผู้มีอิทธิพลต่อเด็กมาก พฤติกรรมและเจตคติต่าง ๆ ของครูสามารถถ่ายทอดไปสู่เด็กได้ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นหากครูต้องการสร้างลักษณะนิสัยที่ดีงามต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในตัวเด็กแล้ว ตัวครูเองจำเป็นต้องต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กด้วย

ลูว์เดนท์ มุทระเมธา (2523: 211-212) ก็ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครูในการเรียนการสอนปัลลุปัน ดังนี้

1. ครูเป็นผู้วินิจฉัยสาเหตุต่าง ๆ ต้องสามารถวินิจฉัยสาเหตุข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการเรียนรู้ของผู้เรียน มองเห็นและเข้าใจสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้การเรียนรู้อาจไม่ได้ผลตามที่ต้องการ

2. ครูเป็นผู้สามารถตัดสินใจ กำหนดจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนรู้ตลอดจนวางแผนและช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในโรงเรียนและระบบโรงเรียน

3. ครูเป็นผู้กำหนด ครูต้องสามารถวางแผนวางกำหนดกิจกรรมและประเภทกิจกรรมต่าง ๆ มุ่งแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามที่ต้องการ

4. ครูเป็นผู้ให้ความร่วมมือประสานงาน ทำงานร่วมกับนักเรียน เพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และบุคคลทั่วไปได้เป็นอย่างดี

5. ครูเป็นผู้กำหนดยุทธศาสตร์ สามารถวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์ในการสอน การทำงานเพื่อความเจริญงอกงามก้าวหน้าของนักเรียน

6. ครูเป็นผู้จัดการ คือ สามารถจัดและนำแหล่งวิทยาการต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานตลอดจนสามารถจัดทำ จัดหา สื่อการเรียนการสอน ชุดการเรียนและประสบการณ์ต่าง ๆ มาสร้างเสริมเพื่อผลดีแก่การเรียนรู้ของนักเรียน

7. ครูต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนทั้งการเรียนเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคลให้ได้ผลดี

8. ครูเป็นผู้แนะนำให้ผู้เรียนรู้จักคิด มีความเห็นอกเห็นใจผู้เรียน ให้ความรักความอบอุ่นแก่ผู้เรียน และมีความเข้าใจในตัวผู้เรียน

9. ครูเป็นผู้ประเมินผล สามารถพิจารณาตัดสินผลการเรียนได้อย่างเหมาะสม สามารถสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองได้

10. ครูต้องเป็นนักวิชาการ มีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ในสาขาวิชาชีพของตน และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และสามารถนำมาปรับปรุงดัดแปลงให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนได้

11. ครูต้องเป็นผู้แสดงที่เหมาะสมและสามารถใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียน

12. ครูเป็นช่างเทคนิค ที่สามารถใช้ความรู้แก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอนเป็นอย่างดี

สำหรับภาระหน้าที่เฉพาะของครูประถมศึกษาของไทยนั้น 1. ระเบียบ เข้มงวด (กองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2522: 10) ได้สรุปขอบเขตงานวิชาการที่ครูในโรงเรียนประถมศึกษาต้องปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรและประมวลการสอนให้เข้าใจความมุ่งหมายและรายละเอียดของเนื้อหา

2. จัดทำโครงการสอนและบันทึกการสอน เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติงานประจำวัน ประจำสัปดาห์ และประจำภาค

3. พิจารณาใช้วิธีสอนให้เหมาะสมแก่นักเรียนโดยส่วนรวม และเฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาพิเศษ

4. การเตรียม การจัดทำ และการใช้อุปกรณ์การเล่นตามควรแก่วิธีเล่น
5. การสัติให้นักเรียนประกอบกิจกรรมระหว่างเรียน และกิจกรรมต่อเนื่อง

บทเรียน

6. การเลือกและศึกษาแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ กับการใช้แบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบเพื่อส่งเสริมการอ่าน
7. การวัดผลการเรียนโดยศึกษาและจัดทำผลการวัดผลแบบต่าง ๆ การทำข้อสอบ การทดสอบ การศึกษาผลการสอบ และการนำผลการทดสอบไปใช้แก้ไขการเล่นของครู

นอกจากนี้ครูยังมีหน้าที่ในด้านการจัดห้องเรียน การจัดกิจกรรมพิเศษ การทำงานของเด็ก การปลูกฝังนิสัยที่ดีงามแก่เด็ก และการแก้ปัญหาเด็ก เป็นต้น

จากบทบาทหน้าที่การงานและความรับผิดชอบของครู ที่นักการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังกล่าวมาแล้ว พอจะสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครูจะอยู่ในขอบเขตต่อไปนี้คือ

1. การสอน ครูต้องมีความรู้ดี มีความสามารถในการถ่ายทอด รู้จักใช้หลักการสอน จิตวิทยา หลักการวัดและประเมินผล ต้องเตรียมการสอน และสอนให้นักเรียนมีคุณสมบัติตามที่หลักสูตรต้องการ
2. การอบรม ครูต้องวางตัวให้เหมาะสมกับการเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม และยึดถือหลักธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของความเป็นครู และใช้หลักธรรมดังกล่าว พัฒนาจริยธรรมของเด็กและสังคมให้สูงขึ้น
3. การสนใจและการปลูกฝังทัศนคติที่ดีให้แก่เด็กเรียนและสังคม
4. การแนะแนวให้คำปรึกษา ช่วยเหลือนักเรียนและชุมชน
5. การปกครอง ครูต้องทำหน้าที่ดูแลนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยอันดีงาม
6. การเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น ช่วยแก้ปัญหาของท้องถิ่น เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ลักษณะของครูที่ดี

จากการศึกษาบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครูแล้ว จะเห็นได้ว่างานของครู เป็นงานที่ยากยิ่ง เพราะครูต้องทำงานกับสิ่งที่มีความสลับซับซ้อนและยุ่งยาก คือ "คน" ดังนั้น งานของครูจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องใช้ศิลปะที่ยากจะวิเคราะห์ได้หมดสิ้น เพราะครูจะเป็น เพียงผู้มีความรู้อย่างเดียวย่อมไม่เป็นการเพียงพอแต่จะต้องมีความสามารถด้านอื่น ๆ ด้วย จึง จะสามารถมีบทบาทได้ถูกต้อง นั่นคือ จะต้องมีความสามารถในการเป็นครูที่ดี จากการค้นคว้า เกี่ยวกับสมรรถภาพในการเป็นครูหรือลักษณะของครูที่ดี ได้มีผู้ศึกษาและกำหนดลักษณะของครู ที่ดีไว้มาก พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

ลำโรช บัวศรี (อ้างถึงใน โทยม วรรณสิริ 2513: 27-29) ได้กล่าวถึง สมรรถภาพในการเป็นครู ในการประชุมทางวิชาการที่สภาการศึกษาฯ สืบค้น สรุปลงไว้ว่า ครู ต้องสร้างตัวเองให้เป็นผู้มีความสามารถดังนี้ :-

1. สามารถสอนได้เป็นอย่างดี โดยรู้จักใช้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยา พัฒนาการ การวางแผนการสอน การใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล และการปกครองชั้น
2. สามารถอบรมแนะแนวและปกครองได้เป็นอย่างดี โดยรู้จักใช้ธรรมต่าง ๆ ในการแนะแนว สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้ปกครองเด็กและใช้ผลการวิจัยต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์
3. สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี โดยรู้จักจัดกิจกรรม ทั้งในหลักสูตรและเสริมหลักสูตร ตลอดจนการรักษาสัมพันธ์ภาพอันดีกับผู้ร่วมงานทั้งปวง
4. สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีและร่วมมือกับชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยรู้จักช่วย แก้ปัญหาชุมชน ดึงชุมชนมาร่วมงานและช่วยสนับสนุนโรงเรียน เป็นต้น
5. สามารถเป็นครูชั้นอาชีพ โดยรู้จักเพิ่มพูนความรู้ในอาชีพยึดถือขนบธรรมเนียม ของผู้เป็นครู และช่วยเหลือส่งเสริมเพื่อนครูด้วยกัน

รูประณี นาคทรพร (2517: 6) อ้างถึงคุณสมบัติของครูตามพุทธดำรัส ไว้ 7 ประการ ดังนี้:

1. น่ารัก คือ มีบุคลิกภาพที่นักเรียนอยากเข้าใกล้

2. หนักแน่น คือ การเป็นบุคคลที่หนักแน่น มีจิตใจที่มั่นคงกระปรี้กระเปร่าด้วยความรู้
นำเคารพ
3. น่ายกย่อง คือ เป็นผู้ที่นักเรียนยกย่องได้อย่างเต็มใจ ไม่มีสับสนคลุมเครือ
4. คอยว่ากล่าวตักเตือน คือ เป็นหน้าที่หนึ่งของครูต้องกระทำโดยปราศจากอคติ
5. อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือ ครูต้องอุดหนุนต่อถ้อยคำของนักเรียน ถ้าทำได้โดยครูมี
ทั้งเมตตาธรรมและขันติธรรม จะชนะหัวใจนักเรียนได้ภายหลัง
6. อธิบายสิ่งที่ลึกซึ้งได้ง่าย คือ ครูต้องรู้ในวิชาที่ตนเองสอนและอธิบายได้
7. ไม่ชักชวนในสิ่งหายนะ คือ ครูไม่ชักชวนนักเรียนไปในทางเสีย หรือสอนเรื่อง
ที่เป็นไปไม่ได้

ไพบูลย์ อิมทริวิชา (2515: 7-10) ได้กล่าวถึงครูที่ดีที่เป็นกัลยาณมิตรไว้ว่า จะ
ต้องมีลักษณะ 7 ประการ คือ

1. เป็นผู้ดี คือ เป็นสุภาพชนและพลเมืองดี ทรงคุณธรรมในทุกแง่ทุกมุม
2. เป็นผู้หนักแน่น คือ มีจิตใจหนักแน่น
3. เป็นผู้พัฒนา คือ พัฒนาทั้งตนเองและสังคม
4. เป็นผู้ทรงศิลป์ คือ มีศิลป์ในฐานะผู้ให้การศึกษา และผู้รับการศึกษา ทั้งสอน
และเรียนรู้จากเด็ก
5. เป็นผู้อดทน คือ ต้องทนต่อภาระหนักในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ อดทนต่อ
ฝ่ายวาทะ (พวกที่ความเห็นตรงกัน) และฝ่ายวิวาทะ (พวกที่ความเห็นไม่ตรงกัน)
6. เป็นผู้ปฏิบัติ คือ ต้องปฏิบัติและทดลองด้วยตนเอง เสียก่อน จึงจะเป็นผู้นำทาง
การเรียนรู้ได้
7. เป็นผู้แนะนำ สามารถแนะนำนักเรียนให้ก้าวข้ามอุปสรรค และรู้จักช่วยตนเอง
ด้วย

อารักษ์ กาญจนพิทักษ์ (2517: 19) กล่าวว่า สหพันธ์อาชีพครูแห่งโลกได้ลำดับ
คุณลุ่มบัตินี้ดีและความเหมาะสมของครูไว้ดังนี้

1. ครูควรเป็นบุคคลที่เข้าใจธรรมชาติและจิตใจของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี
2. ครูควรมีสักขะระ เริ่ม รับผิดชอบ มีอารมณ์ขัน ขยันและเสียสละ

3. ครูควรเป็นบุคคลที่มีความสามารถที่จะพูด อธิบายสิ่งต่าง ๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจได้
แจ่มแจ้งชัดเจน

- 4. ครูควรมีสุขภาพทางกายและจิตดี
- 5. ครูควรมีความสามารถในการเข้าใจผู้อื่นเป็นอย่างดี
- 6. ครูควรมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และมีสามัญสำนึก
- 7. ครูควรมีความรู้ในวิชาที่ตนสอนเป็นอย่างดี
- 8. ครูควรมีสักขะที่น่าคบและมีท่าทางที่น่านับถือ
- 9. ครูควรมีความสามารถที่จะปฏิบัติตามที่ตนสอน มีขนบธรรมเนียม

อรสา กุมาร ปุทฺท (2514: 17-21) ได้อธิบายถึงลักษณะของครูที่นักเรียน
ต้องการไว้ดังนี้

- 1. รัก เอาใจใส่และเห็นอกเห็นใจนักเรียน
- 2. มีความยุติธรรม
- 3. มีความรู้ความสามารถ และแนะแนวทางให้แก่นักเรียน
- 4. มีอารมณ์ดี หน้าตาเบิกบาน เป็นผู้มองโลกในแง่ดี
- 5. มีเหตุผล
- 6. มีความรับผิดชอบในหน้าที่

ส. ศิวรักษ์ (2513: 46-48) ได้กล่าวถึงครูที่ดีว่าจะต้องมีวิชาความรู้ มีขนบ-
ธรรมเนียม ความอดทนและมีพรหมวิหารธรรมอยู่ในตัวพร้อมบริบูรณ์ ครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดีที่สุด
สำหรับศิษย์ ต้องเป็นมิตรกับศิษย์ ต้องเป็นพ่อแม่ และสละของศิษย์ด้วย การสอนก็ควรมี
รลชาต มีความสนุกเป็นที่ตั้ง ไม่ใช่ทำสงครามกับเด็ก ไม่ใช่เอายานอนหลับให้เด็ก

สำหรับ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ (2517: 221) เน้นว่าลักษณะของครูที่ใช้ครูต้องการ
นั้น ประกอบด้วย

- 1. ครูต้องรักเด็ก เข้าใจเด็กและเห็นอกเห็นใจเด็ก
- 2. ครูต้องมีความรู้ในวิชาที่ตนสอนอย่างลึกซึ้ง
- 3. ครูต้องสามารถคัดสรรหลักสูตร หรือบทเรียนให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก

4. ครูต้องเชี่ยวชาญในการสอนวิชาประเภทต่าง ๆ
5. ครูต้องเอาใจใส่เด็กทั้งตัว มิใช่เอาใจใส่แต่เพียงว่า เด็กจะเรียนวิชานั้น วิชาดี ได้หรือไม่เท่านั้น
6. ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กในด้านวัฒนธรรม ศีลธรรม กิจนิสัย ลู่ขนิสัย และอุปนิสัย

สำหรับ ฐน แลวงศักดิ์ (2505: 85-100) เทพ การะเกด (2505: 40-50) และสุรินทร์ สรรสิริ (2515: 3-9) ได้เสนอความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าครูที่ดีนั้น จะต้องมีความรู้คุณลักษณะและพฤติกรรมที่ต้องปฏิบัติดังนี้

1. มีบุคลิกภาพดี มีเกียรติภูมิ ส่างผ่าเผย
2. มีศรัทธาในการสั่งสอนอบรม รับผิดชอบงานในหน้าที่ของตน มีการเตรียมการ ลอนอย่างสม่ำเสมอ
3. กระตือรือร้นในการทำงาน ตรงต่อเวลา มาทำงานเป็นประจำ ทำงาน สำเร็จเรียบร้อยรวดเร็ว
4. เชื่อมั่นในคุณค่าของงาน มีกำลังใจในการทำงาน มองการไกล รู้จักกะ การณ์ล่วงหน้า
5. ดำรงตนอยู่ในที่อันเหมาะสม รู้จักคุมสติตนเอง ไม่วู่วาม มีความอดทน ใจคอเอือกเป็น มีความเป็นผู้ใหญ่ตามวัยหรือวุฒิภาวะ
6. ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ในวิชาชีพ เทคนิคการสอน บุคลิก และการสร้างสัมพันธ์ภาพกับชุมชน ประเมินผลงานของตนอยู่เสมอ
7. รอบรู้วิธีทางการงาน มีความคิดแก้ไขปรับปรุงงานให้ดีขึ้น
8. เป็นผู้หน้าที่ดี เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน
9. รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ลำเอียง
10. มีความสามัคคีปรองดองกับเพื่อนร่วมงาน
11. มีรรยามารยาทและวินัยดีตามระเบียบประเพณีของครูของคุรุสภา
12. ศึกษาเด็กให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง รักเด็กมีความจริงใจกับทุกคน
13. ใช้สิทธิวิทยาในการสอน ลอนล่นุกมีอารมณ์ขัน

14. ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่องานอาชีพ
15. ช่วยงานพิเศษของโรงเรียนเมื่อได้รับการขอร้อง
16. ประจบหัวหน้าสถานศึกษาด้วยการทำงานตามหน้าที่ที่กำหนดให้

สรุปได้ว่าครูที่ดีนั้นต้องมีจริยธรรมสูง มีความศรัทธาในอาชีพ ดำรงตนอยู่ในที่อันเหมาะสม และปรับปรุงตนเองอยู่เสมอในทุก ๆ ด้าน

สำหรับชาวตะวันตก ก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีไว้คล้ายคลึงกับของไทย ซึ่งจะได้สรุปไว้ดังนี้

ไฮเอท (Hignet 1951: 31-39) มีความเห็นว่า ครูที่ดีต้องเป็นคนที่ชอบเด็ก ชอบวิชาที่สอน รู้รักเด็กและสนใจเด็ก มีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี มีใจกว้าง มีความรอบรู้ จำแม่น มีอารมณ์ขันและมีเมตตาธรรม

ส่วนโอเลส (Ohles 1970: 38-39) มีความเห็นว่า นักเรียนชอบครูที่เป็นกัลยาณมิตร ให้ความช่วยเหลือนักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองชอบครูที่ทำงานเก่ง ฉลาด และเอาใจใส่ดูแลเด็กเสมอ ส่วนผู้บริหารชอบครูที่ไม่บ่นแม้งานจะหนัก และคณะกรรมการบริหารชอบครูที่มีความรู้ดี มั่นคง ไม่มีอันตรายและเงินเดือนถูก

แฮริสัน และโกวิน (Harrison and Gowin 1958: 44-48) มีความเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีสรุปได้คือ ครูควรเป็นผู้มีบุคลิกภาพประชาธิปไตย มีอารมณ์ขัน มีความยุติธรรม และควรทำสิ่งต่อไปนี้เป็นต้นไปคือ วางแผนการสอนที่ดี ปลูกฝังความรับผิดชอบให้แก่เด็ก ร่วมกิจกรรมของชั้นเรียน ส่งเสริมความคิดริเริ่มของเด็ก ให้ความสนใจในการปรับตัว และศรัทธากรรมให้สัมพันธ์กับความต้องการ และความสนใจของเด็ก

เฮลด์ และมัวร์ (Held and Moore 1968: 142) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า บุคคลที่จะเป็นครูจะต้องมีลักษณะทางกายและใจ แตกต่างจากอาชีพอื่น ๆ เช่น ครูจะต้องมีวิจรรย์ญาณ มีมนุษยสัมพันธ์อันดี มีความเมตตากรุณาและปกป้องคนอื่น มีความละเอียดลออ มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์คงที่ หลีกเลี่ยงการวิจารณ์คนอื่น และเต็มใจที่จะทำงานมากกว่าคนอื่น

จะเห็นได้ว่า ในทัศนะของชาวตะวันตกนั้น ส่วนใหญ่ชอบครูที่สอนดี เอาใจใส่เด็ก มีความรู้ดี และมีอารมณ์ขัน

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ครูได้รับการมุ่งหวังให้ประพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนและสังคม กอรปกับต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี ซึ่งในที่มีมาได้มีความหมายเพียงความรู้ที่มีอยู่เดิมเท่านั้น แต่รวมถึงการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมให้ทันสมัยอยู่เสมอด้วย นอกจากนี้ยังจะต้องมีความสามารถในการสื่อสารใช้วิธีการสอน เพื่อถ่ายทอดสู่ให้นักเรียนได้พัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับอาชีพครูในปัจจุบัน

พฤติกรรมของครูที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

ครูเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะกำหนดสภาพดีหรือไม่ดีของเด็ก ปฏิกริยาตอบสนองที่ครูให้แก่เด็ก เป็นประจำทุกวันจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของเด็ก ดังนั้นเด็กจะมีพฤติกรรมเช่นไรหรือเกิดการเรียนรู้ได้ดีเพียงใตย่อมขึ้นอยู่กับพฤติกรรมกรรมการสอนของครูซึ่งมีองค์ประกอบหลายอย่าง ดังที่ ฉินตนา มาพวง (2520: 59-62) สัตตาวัลย์ ช่มมณฑา (2520: 73-76) ขาดา บัวแสง (2520: 110-112) และจรรยา สังคณา (2520: 95-96) ได้ศึกษาพบว่า พฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ บุคลิกภาพ ทักษะและวิธีสอน การใช้อุปกรณ์การสอน เจตคติของครูที่มีต่อนักเรียน และการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน องค์ประกอบดังกล่าวนี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งสิ้น ซึ่งสรุปเป็นองค์ประกอบที่สำคัญได้ 3 ประการ คือ

1. บุคลิกลักษณะของครู
2. การดำเินการสอนและการใช้จิตวิทยาในการสอน
3. การสร้างแวดล้อมในชั้นเรียน

ด้านบุคลิกลักษณะของครู บุคลิกของครูจะมีอิทธิพลต่อนักเรียน เพราะนักเรียนชอบเลียนแบบและจดจำบุคลิกลักษณะของครูที่ตนพอใจมาปรับเป็นบุคลิกของตน ดังที่ เทอร์นเนอร์และเดนดี (Turner and Denny 1968-1969: 270) ได้กล่าวว่า "บุคลิกของครูมีความสัมพันธ์อย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงบุคลิกลักษณะของนักเรียน" นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ (2515: 71-74) ก็ได้ให้แนวคิดว่า "สิ่งที่จะเป็นเครื่องตัดสินว่าครูควรเปลี่ยนบุคลิกภาพตัวในชั้นให้ดูที่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นของนักเรียน" ดังนั้น ในการสอนครูจึงควรสร้างบุคลิกที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง เพื่อจะได้ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน นอกจากนี้ บุคลิกภาพของครูยังมีอิทธิพลต่อการ

เรียนรู้อย่างนักเรียน จะทำให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน เพราะบุคลิกที่ดีของครูสามารถเหี่ยวร้างจิตใจของนักเรียนให้อยากเรียน ทำให้วิชาที่น่าสนใจ น่าเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ 2525: 70) บุคลิกภาพของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนการสอน หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล (2477 อ้างถึงใน พรรษา นุชอนงค์ 2516: 43-51) ก่อ สวัสดิพิบูลย์ (2500: 142) ลูซ่า สันทน์เอม (2521: 156-157) และไรอันส์ (Ryans 1970: 272) ได้ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า บุคลิกที่ดีของครูควรมีสลักษณะดังนี้

1. มีรูปร่างและกิริยาท่าทางดี
2. มีความประพฤติดีและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน
3. มีความว่องไว กระตือรือร้น
4. มีอารมณ์ขัน รื่นเริง มองโลกในแง่ดี
5. มีความยุติธรรม
6. มีความเมตตา สนใจและเอาใจใส่นักเรียนดี
7. มีความอดทน และควบคุมอารมณ์ได้ดี

ด้านการดำเนินการสอนและการใช้จิตวิทยาในการสอน

จากการวิจัยของแพรวพรรณ ตีอาษา (2518: 87) พบว่า การสอนที่จะให้ได้ผลในการเรียนสูงครูจะต้องสอนจากง่ายไปหายาก จากสิ่งที่รู้ไปยังสิ่งที่ไม่รู้ จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปไกลตัว พูดชัดเจน ฟังเข้าใจง่าย ตอบคำถามโต้ชัดเจน ออกคำสั่งชี้แจงและอธิบายให้นักเรียนเข้าใจได้ดี มีทักษะในการใช้กระดานดำ โดยเขียนเป็นระเบียบ ชัดเจน อ่านง่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอ่ำไพ ลูจรัตนกุล และคณะ (2521: 11-12) เรื่องขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของการสอนระดับประถมศึกษา ซึ่งพบว่าครูประถมศึกษาควรมีทักษะการสอนหลายประการ เช่น

1. พูดเสียงชัดเจนฟังง่าย อธิบายได้แจ่มแจ้ง พูดจาไพเราะ ตอบคำถามโต้ชัดเจน เข้าใจง่ายและใจเย็น
2. พูดขมเขย แนะนำสั่งสอน ปลอดภัยให้กำลังใจ กระตุ้นเร้าใจให้สนใจ หรือสนุกสนานตามโอกาสอันควร
3. รู้จักใช้กระดานดำ ลายมือเป็นระเบียบ ถูกต้อง อ่านง่ายและชัดเจน

4. ฟังและเข้าใจคำพูดหรือเสียงต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน เพื่อปฏิบัติการได้สับไว ถูกต้องและเหมาะสม
5. สังเกตสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนชั้นจะมีผลดี และร่ำยต่อผู้เรียน เพื่อช่วยให้จัดการได้อย่างเหมาะสม
6. รู้สึกร่างแผนและเตรียมการล่องหน้า ทั้งในด้านเนื้อหา อุปกรณ์ กิจกรรม และการประเมินผล โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด
7. สดห้องเรียนแบบต่าง ๆ ได้หลายแบบ โดยคำนึงถึงลักษณะวิชา ความเหมาะสมกับผู้เรียน และสภาพการเรียนการสอน
8. มีประสิทธิภาพในการตรวจงานเด็กและเลือกให้งานอย่างเหมาะสม
9. สดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่รู้และเกิดความคิดอยู่เสมอ
10. มีความสามารถพิเศษในการสอน เช่น วาดภาพ เล่านิทาน เล่นดนตรี ประกอบการสอน ทั้งยังสามารถสอนได้หลายวิชาอย่างมีประสิทธิภาพ
11. เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกการทำงานร่วมกันเพื่อฝึกความเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบ และควบคุมตนเองได้
12. รู้วิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างฉลาด รู้สึกให้กำลังใจ และลงโทษได้อย่างเหมาะสม
13. เข้าใจวิธีวัดและประเมินผล และกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้สึกประเมินผลตนเองได้

นอกจากมีทักษะในการสอนแล้ว ครูต้องรู้สึกรำลึกจิตวิทยาเอาไว้ด้วย เกี่ยวกับเรื่องนี้ ประสพ รัตนากร (2522: 89) ได้ให้ความเห็นว่าสิ่งที่เด็กต้องการมากที่สุด คือ ความอบอุ่นใจ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติดังนี้

1. ให้ความรัก
2. ให้ความปลอดภัยและมั่นคง
3. ยอมรับว่าเด็กเป็นสมาชิกของสังคม
4. พยายามเห็นยวร้างไปในทางที่ดีไม่ปล่อยปละละเลย
5. ให้คำแนะนำ
6. ให้ความเป็นอิสระแต่ไม่ควรปล่อยให้เกินเลยไป

วิธีปฏิบัติ ครูควรนำมาใช้ในการสอนเพื่อสร้างความอบอุ่นให้แก่นักเรียน จะทำให้นักเรียนรักครู ไม่เบื่อเรียน เบญจา ชลรานนท์ (2524: 21-28) และโล้ว ลู่คนธา (2524: 57-58) ให้ความเห็นว่าการที่เด็กเบื่อโรงเรียนนั้น จุดใหญ่อยู่ที่ตัวครู ครูที่เอาแต่ใจตัว มองเด็กเป็นวัตถุ วางระเบียบเคร่งครัด จะทำให้นักเรียนกลัวครู เกิดความรู้สึกว่าตนมีค่าน้อย และการมาเรียนเป็นการทรมาน โรงเรียนเป็นเสมือนที่คุมขังนักโทษ ดังนั้น เพื่อสร้างความพอใจในการเรียนแก่เด็ก ครูควรจะให้กำลังใจ ให้การเสริมแรงแก่นักเรียน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนสูงด้วยดังความเห็นของ ปรีชา จารุสุนทรศรี (2522: 71) ลาวณิชย์ วิทยาวุฒิกุล (2519: 77-86) ศิคันหา เขมมณี (2521: 73-77) และผลการวิจัยของวิไลพร พรหมศรีธธา (2517: 41-42) และเรณู ผดุงถิ่น (2517: 44-45) ที่สอดคล้องกันว่า เด็กจะเรียนรู้อย่างดีได้จากคำชมเชย และให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ พฤติกรรมของครูที่จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง ก็คือ การชื่นใจ การเสริมกำลังใจผู้เรียน และการทำตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน

ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน ห้องเรียนเป็นสถานที่ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะนักเรียนจะใช้เวลาอยู่ในห้องเรียนประมาณวันละ 5-6 ชั่วโมง ย่อมมากพอที่จะปลูกฝังลักษณะนิสัยของเด็กให้มีความต่าง ๆ กันออกไป เช่น อาจเฝ้ายกมือ เก็บตัว ชอบแสดงออก ชอบตามแบบผู้อื่น ตลอดจนสามารถที่จะช่วยสร้างเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ตามลักษณะที่ต้องการได้ เช่น เป็นผู้กล้าแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจได้เอง ทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี รู้จักแสวงหาความรู้อยู่เสมอ และมีความรับผิดชอบ ฯลฯ เป็นต้น (ทัศนีย์ ผลเนื่องมา 2526: 38) ดังนั้น จึงควรจัดห้องเรียนและจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้มีชีวิตชีวาเพื่อฝึกฝนสติปัญญาให้แก่ผู้เรียนให้มากที่สุด วณิช บรรจง (2516: 18) และโคเลอร์ (Kohler อ้างถึงในคู่ภนิตย์ วัฒนธาดา 2518: 86) ได้ให้ความเห็นว่า สิ่งแวดล้อมที่ทำให้นักเรียนพอใจ สนใจ จะทำให้นักเรียนมีทักษะและเจตคติที่ดีต่อการเรียน ต้องการที่จะรับรู้เนื้อหาในการเรียนนั้น ดังนั้น ถ้าครูรู้จักจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนให้ดีแล้ว นักเรียนก็จะมีเจตคติที่ดีต่อครู ต่อโรงเรียน รักครู ชอบโรงเรียน ซึ่งจะมีผลดีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

การจัดบรรยากาศการคำในห้องเรียน อาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ (ละเมียด ลิมอักษร 2512: 27) ดังนี้

1. ลักษณะภายนอก ได้แก่ ขนาดห้องเรียน การจัดห้องเรียน
  2. บรรยากาศในห้องเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และการทำงานของนักเรียน
  3. ลักษณะห้องเรียนในด้านการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะ
- เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน

ลักษณะภายนอก ได้แก่ ขนาดของห้องเรียนควรมีความกว้างพอที่จะมีที่ว่างสำหรับประกอบกิจกรรมได้ มีแสงสว่าง อากาศถ่ายเทได้ดี โต๊ะเก้าอี้ควรมีลักษณะขนย่ายง่าย สามารถจัดเป็นรูปต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสม (ละเมียด สมอักษร 2512: 27) นอกจากนี้ ครูควรจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศคล้ายบ้านให้มากที่สุดโดยเฉพาะชั้นเด็กเล็ก เพื่อเด็กจะได้มีความเป็นกันเอง มีอิสระ เคลื่อนไหวได้สะดวกสบาย สำหรับเด็กชั้นโตครูอาจให้เด็กมีส่วนสวดสวดตกแต่งห้องร่วมกับครูได้ จะทำให้บรรยากาศในการเรียนของนักเรียนดีขึ้น (วาริระจิตร 2526: 31-33)

✓ บรรยากาศในห้องเรียน ส่วนประกอบสำคัญที่สุดของบรรยากาศในห้องเรียนที่จะช่วยพัฒนาความสำเร็จในการเรียนของนักเรียน ได้แก่ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน คือ ครูควรมีเมตตาสร้างความปลอดภัยและใช้จิตวิทยากับเด็ก มีการกระตุ้น ให้กำลังใจ เห็นคุณค่าของเด็ก มีความสัมพันธ์ร่วมกันและมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน สิริพร โพธิ์สุวรรณ และประครอง ประสิทธิ์พร (2519: 66-67) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนพบว่า นักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับครูอย่างประชาธิปไตย คือ ครูให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน ยอมรับฟังความคิดเห็น เป็นมิตร เข้าใจ เอาใจใส่ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่นักเรียนจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

ลักษณะห้องเรียนในด้านการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน เพราะอุปกรณ์การเรียนจะเป็นเครื่องมือสร้างความสนใจในบทเรียนให้แก่เด็ก เด็กจะเรียนด้วยความเข้าใจง่ายและจดจำได้อย่างแม่นยำและใช้เวลาเพียงเล็กน้อย จะเห็นได้ว่าการใช้อุปกรณ์การเรียน นอกจากจะทำให้การศึกษามีคุณภาพแล้วยังช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูได้อีกด้วย ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอน ครูจึงควรจัดอุปกรณ์

การล่อนให้มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมและเนื้อหาที่เด็กเรียน อุปกรณ์ที่จะเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนอาจจัดให้มีสิ่งต่อไปนี้ เช่น มุมอ่านหนังสือ มุมทำงานศิลปะ มุมวิทยาศาสตร์ ป้ายนิเทศ และกระดานสำหรับครูเขียนข้อความต่าง ๆ เป็นต้น (ละเมียด ลิมอัษร 2512: 23-24)

จากความคิดเห็นและผลการวิจัยของนักการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดย่อมเป็นเครื่องยืนยันว่า บุคลิกภาพ วิธีดำเนินการสอนของครูและการจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นในการสอน ผู้สอนต้องสังเกตพฤติกรรมที่ตอบสนองของผู้เรียน เพื่อจะได้แก้ไขพฤติกรรมของตนให้เหมาะสมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

พฤติกรรมของครูที่มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียน

ผลการเรียนรู้ของนักเรียนนอกจากจะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของครูแล้ว เจตคติของนักเรียนที่มีต่อครูก็มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย ประสาท บัณฑิตวงกูร (2517: 18-22) ลูซ่า สันท์แอม (2521: 79) และคุณินดิย์ วัฒนราดา (2518: 87) ต่างมีความเห็นตรงกันว่าในการเรียนการสอนครูจำเป็นต้องทราบความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อเรื่องที่ครูพูดครูสอน หรือเรื่องที่นักเรียนจะเรียน เพราะถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อครู เด็กย่อมมีความพึงพอใจที่จะเรียน และเกิดแรงจูงใจให้อยากเรียนสิ่งนั้น ในทางตรงกันข้ามหากเด็กมีเจตคติที่ไม่ดีต่อครูและงานในชั้นแล้ว เด็กมักจะประสพความล้มเหลวในการเรียน ซึ่งเป็นผลให้เกิดความท้อแท้ในการเรียน ผลสุดท้ายอาจทำให้เกิดปัญหาหนีโรงเรียนและลอบตกในที่สุด

ดังนั้นครูจึงควรระมัดระวังและตระหนักในความสำคัญของพฤติกรรมของตนว่า พฤติกรรมของตนมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติของนักเรียนที่มีต่อครูมาก ระดม บุญเรือง (2518: 93-96) และคุณินดิย์ วัฒนราดา (2518: 80) ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนจะมีเจตคติที่ดีต่อครู เมื่อครูมีพฤติกรรมดังนี้

1. มีทักษะในการสอนที่ดี และอธิบายได้แจ่มแจ้งชัดเจน
2. สร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองกับนักเรียน
3. ใช้ภาษาในการสื่อความหมายได้อย่างเหมาะสม

4. ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน
5. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน
6. สร้างสภาพแวดล้อมให้นักเรียนเกิดความสนใจ
7. มีบุคคลนำเสมอมาใส่
8. ใช้จิตวิทยาในการสอนได้อย่างเหมาะสม

การศึกษาพฤติกรรมของครูโดยใช้กรณีศึกษาเทคนิค (Critical Incident Technique)

เทคนิคนี้โครงการจิตวิทยาการบินของกองทัพอากาศ อเมริกาเป็นผู้คิดสร้างขึ้นมาใน ค.ศ. 1941 ระหว่างสงครามโลก ครั้งที่ 2 จุดประสงค์ที่สร้างขึ้นมาก็เพื่อคัดเลือก และ สัดหมวดหมู่ของนักบินจากการศึกษา ตั้งแต่ปี 1941-1946 ได้รวบรวมเหตุการณ์เฉพาะ ทั้งที่เป็นพฤติกรรมที่ประสบผลสำเร็จและล้มเหลวในกิจการต่าง ๆ ไว้ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกและการฝึกนักบินหลังสงคราม นักจิตวิทยากลุ่มนี้ได้ตั้งสถาบันวิจัยขึ้นมาเพื่อศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์อย่างมีระบบในปี 1974 โดยใช้วิธีการที่มีชื่อเรียกเป็นทางการว่า Critical Incident Technique

Critical Incident Technique เป็นเทคนิคในการรวบรวมพฤติกรรมของมนุษย์โดยการสังเกตโดยตรง เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาและในการสร้างกฎเกณฑ์ทางจิตวิทยา เทคนิคนี้ได้วางขั้นตอนในการรวบรวมเหตุการณ์ที่สังเกต ซึ่งมีความสำคัญและตรงกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ขั้นตอนที่ใช้โดยทั่วไปมีอยู่ 5 ประการด้วยกัน คือ

1. ความมุ่งหมายหลัก เป็นข้อความที่บรรยายจุดประสงค์ของกิจกรรมเพื่อให้การเข้าร่วมกิจกรรมมีประสิทธิภาพ ความมุ่งหมายหลักเป็นข้อความที่ง่าย กะทัดรัด ซึ่งได้มาจากผู้รู้ในสาขานั้น ๆ ที่คนส่วนใหญ่เห็นด้วย

2. แผนและแบบ (Plans and Specifications) หมายถึง ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สังเกตในการรายงานการสังเกต คำแนะนำมีความจำเป็นที่จะต้องระบุให้เฉพาะเจาะจงให้มากที่สุดเพื่อเป็นมาตรฐานในการประเมินผลและสัดหมวดหมู่ต่อไป ก่อนจะรวบรวมข้อมูลจะ

ต้องสร้างแบบต่อไปนี้ขึ้นมา คือ สถานการณ์ที่จะสังเกต ความสัมพันธ์กับความมุ่งหมายหลัก ผลที่
เกิดต่อความมุ่งหมายหลักและบุคคลที่จะสังเกต

3. การรวบรวมข้อมูล ในขั้นนี้หมายถึง เหตุการณ์ที่จะสังเกต ควรได้รับการพิจารณา
แบบฟอร์มของการสังเกตและการรายงานอาจจะต้องเตรียม ข้อควรจำในขั้นนี้ คือพฤติกรรม
หรือผลการสังเกตจะต้องได้รับการประเมิน สัดหมวดหมู่ และบันทึกขณะที่ข้อเท็จจริงยังอยู่ใน
ความจำอันแม่นยำของผู้สังเกต แต่ก็มีย่อยครั้งที่ใช้ Critical Incident Technique
ในโอกาสที่การสังเกตผ่านไปแล้ว และบันทึกเอาจากความทรงจำ ผลที่ได้จากการสังเกตเช่นนี้
เป็นที่พอใจ เมื่อเหตุการณ์ถูกบันทึกเมื่อผ่านไปไม่นานนัก และผู้สังเกตพยายามที่จะบันทึกรายละเอียด
ละเอียดให้มาก ถ้ารายละเอียดถูกต้องและมีปริมาณมากพอ ก็เชื่อได้ว่าข้อมูลนั้นถูกต้อง เพียงตรง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ของขั้นนี้ก็เพื่อสรุปและบรรยายข้อมูลอย่างมี
ประสิทธิภาพ เพื่อจะนำผลไปใช้ในทางปฏิบัติต่อไป

5. การตีความและการรายงาน ในขั้นนี้ ผู้วิจัยจะต้องรายงานเกี่ยวกับกระบวนการ
ในแต่ละขั้นข้างต้นอย่างแจ่มชัด และรับผิดชอบที่จะชี้แจงถึงข้อจำกัดของการวิจัย รวมทั้งความเชื่อ
และคุณค่าของผลการวิจัยที่ได้อีกด้วย (ดิลก บุญเรืองรอด และคณะ 2523: 9-10)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ Critical Incident Technique เพื่อเก็บ
พฤติกรรมของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่นักเรียนประทับใจ ทั้งทางบวกและ
ทางลบ ผู้บันทึกเหตุการณ์เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิง
จำนวน 192 คน แต่ละคนจะต้องบันทึกเหตุการณ์ที่ประทับใจทั้งในทางบวกและทางลบ ผู้วิจัย
จึงได้เหตุการณ์เพื่อศึกษาในครั้งนี้ทั้งสิ้น 384 เหตุการณ์ แบบบันทึกเหตุการณ์มี 2 ส่วน คือ
ส่วนที่เป็นข้อแนะนำซึ่งให้ตัวอย่างพฤติกรรมของครูที่นักเรียนประทับใจในทางบวกและประทับใจ
ในทางลบไว้อย่างชัดเจน และส่วนที่ให้นักเรียนบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับตนเองว่า
มีเหตุการณ์อะไร เกิดขึ้นเมื่อไร อย่างไร เกิดที่ไหน นักเรียนมีพฤติกรรมอะไร เป็นปฏิกิริยา
ต่อพฤติกรรมของครูที่เกิดขึ้น และผลที่ได้รับเป็นอย่างไร ถึงแม้ว่าจะไม่ได้บันทึกทันที แต่ถือว่าเป็น
สิ่งที่ critical สำหรับนักเรียน ถ้านักเรียนยังจำเหตุการณ์นั้นได้ แสดงว่าเป็นเรื่อง
ที่สำคัญ

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมครู

✓ ล้อม ไชยศร (2510: 60-61) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดี โดยการสอบถามนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย พบว่าครูที่ดีมีลักษณะดังนี้ คือ พุดจาสุภาพชัดเจน แต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีความเมตตากรุณา เป็นกันเองกับนักเรียน ขยัน อดทน มีระเบียบและมีความยุติธรรม

➤ มันทมา ปียะมาตา (2511: 96-100) ได้สำรวจลักษณะของครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ตัวอย่างประชากรเป็นครูจำนวน 1,406 คน จาก 53 โรงเรียน แยกตามเพศ ชั้นที่สอน วุฒิ อายุ และจำนวนปีที่สอน ปรากฏผลว่าคุณลักษณะของครู ควรประกอบด้วย การสอนดี มีเหตุผล เป็นนักประชาธิปไตย มีความเมตตากรุณา สามารถให้คำปรึกษาแก่นักเรียนได้ มีความยุติธรรม ซื่อตรง มีบุคลิกภาพเหมาะสม มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน ส่งเสริมให้กำลังใจ ให้ความอุปการะแก่นักเรียน

✓ สุธัตรา ภักดีประไพ (2513: 54) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาริตถุพิศาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าในด้านลักษณะทั่วไป นักเรียนส่วนใหญ่ชอบครูที่เป็นกันเองกับนักเรียนทุกคน ใจดีแต่เข้มแข็ง พุดจาสุภาพ ชัดเจนและให้การแนะแนวด้านต่าง ๆ ได้ สำหรับด้านการสอน นักเรียนต้องการให้ครูสอนให้เด็กสามารถคิดค้นคำตอบเองได้ ควรเป็นตัวอย่างในทุกด้าน และควรกดดันด้านความประพฤติมากกว่าการแต่งกาย สำหรับความประพฤติส่วนตัวของครู นักเรียนต้องการให้ครูเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนในทางขยันขันแข็ง หาความรู้เพิ่มเติมเสมอ เป็นต้น

วิทยาลัยครูบ้านลุ่มเต็ลเจ้าพระยา (2518: 4-5) ได้วิจัยคุณลักษณะของครูที่สังคมต้องการ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ครูใหญ่ นักการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 756 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้สรุปผลการวิจัยว่า สังคมปัจจุบันมองครูในทัศนะที่มีเหตุผลสอดคล้องตามกาลสมัย คือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ครูไม่น่าจะปฏิบัติตนเหมือนคนในอาชีพอื่น แต่ต้องประพฤติดี เสมอต้น เสมอปลาย เพื่อเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ครูประณมไม่จำเป็นต้องมีปริญญา แต่จะต้องมีความรู้กว้างขวางนอกเหนือจากวิชาที่ตนสอน และจะต้องหาความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งยังชอบครูที่สอนให้เด็กเข้าใจและสนใจโดยใช้อุปกรณ์การสอนบ่อย ๆ สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยเหลือแนะนำเมื่อเด็ก

ทำงานไม่ทันหรือไม่ถูก สำหรับการปกครองนักเรียนนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ครูจะต้องเข้มงวดกวดขัน ไม่ปล่อยปละละเลยต่อการที่นักเรียนกระทำผิดระเบียบของโรงเรียน หากเปรียบเทียบความสำคัญระหว่างความรู้กับความประพฤติดีแล้ว กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าความประพฤติดีสำคัญกว่า นอกจากนี้ ครูจะต้องให้ความสัมพันธ์สนมกับเด็ก โลกกว้าง รับฟังความคิดเห็นและให้ความช่วยเหลือนักเรียนเมื่อประสบปัญหาต่าง ๆ ครูควรช่วยเหลือร่วมมือปรับปรุงชุมชน เชิญบุคคลอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนมาร่วมให้คำปรึกษา และร่วมมือในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน ในด้านบุคลิกภาพของครู กลุ่มตัวอย่างต้องการครูที่แต่งกายเรียบร้อย พุดจากลูกภาพไพเราะ มีอารมณ์ขัน และมีลักษณะเป็นผู้นำ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับการที่ครูจะทำงานพิเศษหรืองานอดิเรกที่สุจริต ไม่เกี่ยวข้องกับการบอขายหรือประเภทที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม

ระดม บุญเรือง (2518: 88-92) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาและผู้ปกครองในจังหวัดอุดรธานี เกี่ยวกับขอบเขต หน้าที่ และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษาพบว่า

1. ด้านความรู้ ครูประถมศึกษาควรมีความรู้เกี่ยวกับพิธีการทางศาสนา การร้องเพลงไทยเดิมหรือส่ากล เกษตรกรรมเบื้องต้น พื้นฐานทางครอบครัวของนักเรียน การคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์อย่างถูกต้อง
2. ด้านทักษะการสอน ครูประถมศึกษาควรสามารถอธิบายได้ชัดเจนแจ่มแจ้ง สร้างบรรยากาศเป็นกันเองกับผู้เรียน ใช้ภาษาในการสื่อความหมายได้เหมาะสม แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างฉลาด และวาดภาพประกอบการสอนได้
3. ด้านทัศนคติ ครูประถมศึกษาไม่ควรบอขายมุข แต่ควรชอบสอน มีความยุติธรรม รู้จักควบคุมอารมณ์และรับผิดชอบงาน
4. ด้านหน้าที่และงานของครู ครูประถมศึกษาควรดูแลความสะอาดเรียบร้อยของห้องเรียนและโรงเรียน รู้และปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน สดและเก็บเอกล้ำารอุปกรณ์การสอนเข้า เป็นหมวดหมู่และตรวจสอบสมุดงานของนักเรียน

ในปีเดียวกันนี้ เตือนใจ เมฆประยูร (2518: ๙-๑) ก็ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาและผู้ปกครองในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขต หน้าที่ และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา ซึ่งผลการวิจัยก็สอดคล้องกับ ระดม บุญเรือง คือด้านความรู้

ครูควรมีความรู้เกี่ยวกับการร้องเพลงไทยเดิมได้ ต้องรู้ระเบียบและวิธีการวัดผล การสอน เน้นการสร้างบรรยากาศ มีความเป็นกันเอง และมีความฉลาดในการแก้ปัญหา ในด้านทัศนคติครูควรมีความยุติธรรม รู้จักกาลเทศะไม่ชอบอวดอวดมุข รู้จักควบคุมอารมณ์และชอบสอน ส่วนหน้าที่การงานนั้น ครูควรเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนเสมอ

เจสสิว บุรณิกดิ์ และคณะ (2520: 192) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะของครูที่ดี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียน ผู้ปกครอง ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษา พระสงฆ์ และผู้ทรงคุณวุฒิให้ตอบคำถามจากแบบสอบถามปลายปิด ปรากฏว่า คณะผู้วิจัยได้ค้นพบคุณลักษณะของครูที่ดีเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ :-

1. มีความเที่ยงธรรม ซื่อสัตย์สุจริตและตรงต่อเวลา
2. มีความเข้าใจหลักสูตร ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ รับผิดชอบในหน้าที่การงาน รับผิดชอบในการกระทำของตน ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี ยึดมั่นในสถาบันชาติ คำสอนพระมหากษัตริย์
3. รู้จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของชาติ มีความสามารถในการอธิบายการใช้ภาษา งดเว้นสิ่งเสียดสีทั้งปวง เอาใจใส่ป้องกันโรคติดต่อ มีความเมตตากรุณา ไม่ทำตัวเล่เพล ไม่กระทำผิดเรื่องชั่วช้า มีศรัทธาในอาชีพครู รู้จักปกครองแบบประชาธิปไตย รู้จักเด็ก เข้าใจเด็ก มีระเบียบวินัย มีเหตุผล สิ่งเสริมความรักชาติ รู้จักรักษาความสงบของทางราชการ
4. มีความสามารถในการสอน การปกครองชั้น มีการปรับปรุงวิธีสอนอยู่เสมอ เอาใจใส่เรื่องความสะอาดของร่างกาย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีอารมณ์ดี เป็นมิตรกับนักเรียน ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา และรู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา

น้อย ฮัฐธรรมรัตน์ (2525: 53-56) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่โรงเรียนประถมศึกษาต้องการกับคุณลักษณะของครูประจำการวุฒิปริญญาตรี โดยใช้ตัวอย่างประชากร 366 คน ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของครูซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาต้องการมีมากทุกเรื่อง ทั้งด้านวิชาการ ด้านการสอน ด้านการดูแลปกครองช่วยเหลือนักเรียน ด้านบุคลิก ลักษณะ และอุปนิสัยความเป็นครู ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการเป็นพลเมืองดี ส่วนคุณลักษณะ

ที่ไม่ต้องการนั้นได้วิเคราะห์ออกเป็น 4 หมวด ได้แก่ หมวดความประพฤติ กลุ่มตัวอย่าง ไม่ต้องการครูที่ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ขาดระเบียบวินัย ไม่ตรงต่อเวลา ขาดสอน ในหมวดวิชาการและการสอนไม่ต้องการครูที่ไม่ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ ฯลฯ ให้เกิด ประโยชน์ ทำงานไม่มีประสิทธิภาพ และไม่อุทิศเวลาให้แก่การสอน ฯลฯ ในหมวดมนุษยสัมพันธ์ นั้น กลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ไม่ชอบครูที่ขาดมนุษยสัมพันธ์ ไม่รู้จักปรับตัว พูดจา ไม่สุภาพกับนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน สำหรับในหมวดการเป็นพลเมืองดี ครูที่ไม่ต้องการ คือ ไม่ให้ความร่วมมือในการสัทธิกรรมการของโรงเรียนและชุมชน เห็นแก่ตัว ไม่มีความเป็น ประชาธิปไตย เป็นต้น

ดิลก บุญเรืองรอด และคณะ (2523: 159-162) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเตรียมครูสำหรับโครงการนวัตกรรมทางการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูประจำการ จำนวน 420 คน ได้เหตุการณ์สำคัญ (Critical Incidents) ทั้งหมด 3,201 เหตุการณ์ โดยแยกโครงการเลื่อนขั้นโดยอัตโนมัติ 2,462 เหตุการณ์ และโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรี 739 เหตุการณ์ ผลการวิจัย พบว่า สมรรถภาพครูที่ จำเป็นสำหรับโครงการเลื่อนขั้นอัตโนมัติ และโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรี มีองค์ประกอบ 7 ด้าน ดังนี้

1. ความสามารถในการใช้หลักเกณฑ์ เทคนิคและทักษะการสอน ประกอบด้วย การสอนเป็นรายบุคคล การสอนซ่อมเสริม การใช้เพื่อนช่วยสอน การอธิบาย การใช้คำถาม การนำเข้าสู่บทเรียน การสัทธิกรรมการเรียน การศึกษาหลักสูตรแบบเรียน การเตรียม การสอน การเรียนบทเรียน การใช้อุปกรณ์การสอน การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น การสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การใช้เกมในการสอน การใช้เพลงประกอบการสอน
2. ความสามารถในการจูงใจและการให้แรงเสริม ประกอบด้วย การรู้จักใช้ การจูงใจ และการให้แรงเสริมในโอกาสที่เหมาะสม การใช้แรงจูงใจแบบต่าง ๆ การสัทธิ บรยากาศในห้องเรียน การใช้แรงเสริมชนิดต่าง ๆ
3. ความสามารถในการแนะแนวและการให้คำปรึกษา ประกอบด้วย การศึกษา ผู้เรียนและชุมชน การสัทธิกรรมการป้องกันปัญหา การช่วยแก้ปัญหา เทคนิคการให้คำปรึกษา การส่งผู้เรียนไปยังแหล่งบริการ การตรวจลู่สภาพ การเยี่ยมบ้าน

4. ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอน ประกอบด้วย การวัด และประเมินผลการเรียนการสอน การประเมินผลงานของตน การให้ผู้เรียนประเมินผล ตนเอง การบันทึกผลการเรียน การแจ้งผลการเรียน การติดตามผล

5. คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับครู ประกอบด้วย การไม่ก้าวร้าว การใช้หลัก ปรึกษาหารือ การยอมรับผู้เรียน ความจริงใจ ความเข้าใจในตัวผู้เรียน การเป็นตัวอย่าง ที่ดี และมีอารมณ์ขัน

6. ความสามารถในการระดมทุนการกลุ่ม ประกอบด้วย การรัฐธรรมนูญชาติของกลุ่ม การ แบ่งกลุ่ม การมอบหมายงาน การใช้กลุ่มในการปกครองและแก้ปัญหาต่าง ๆ การดำเนินการ อภิปราย การส่งประเด็นการอภิปราย

7. ความสามารถในการสัมพันธ์กับบุคคลและชุมชน ประกอบด้วย การเข้าร่วม กิจกรรมของชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การใช้บุคลากรท้องถิ่น การปรับตัวเข้ากับชุมชน การรักษาประเพณีท้องถิ่น การร่วมมือกับผู้ปกครอง การประสานงาน กับฝ่ายบริหารและหน่วยงานอื่น การร่วมมือกับครูด้วยกันในการสอนและแก้ปัญหาอื่น

รายงานการวิจัยกลุ่มที่ 2 ในโครงการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู เรื่อง การ ศึกษาหาสมัครวิทยนัยของครูประถมศึกษาที่ต้องการ ซึ่งดำเนินการวิจัย โดย กมล สู้ดประเสริฐ และคณะ (อ้างถึงใน น้อย ฮัฐธรรมรัตน์ 2525: 28-29) พบว่า ครู ผู้บริหารโรงเรียน และอาจารย์วิทยาสัยครู พิจารณาเห็นว่า จำเป็นมากที่ครูประถมศึกษาจะต้องมีสมัครวิทยนัยด้าน ต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดตพฤติกรรมไว้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสมัครวิทยนัยมี 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านชุมชน และสิ่งแวดล้อม เป็นด้านที่ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่สามารถ ประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนนำเอาปัญหาของชุมชน และสิ่งแวดล้อม นั้นมาให้เด็กได้ศึกษา

2. ด้านหลักสูตรและสื่อการเรียน เป็นด้านที่จะต้องรู้รายละเอียด เข้าใจจุด ประสงค์ของการ เรียนรู้ตามหลักสูตร เล่าหาสื่อการเรียนที่เหมาะสมแก่สมัครวิทยนัยของเด็ก แต่ละอายุและแต่ละท้องถิ่น

3. ด้านตัวเด็ก เป็นด้านที่ครูต้องเข้าใจจิตวิทยา ทั้งในด้านการเจริญเติบโต และการเรียนรู้ ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่เด็กในวัยเข้าเรียนประถมศึกษา

4. ด้านโรงเรียน เป็นด้านที่ครูจะต้องเข้าใจว่าโรงเรียนเป็นสังคม โรงเรียนเป็นที่จัดกิจกรรมให้เกิดมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ในตัวเด็ก โรงเรียนจะต้องมีวัสดุอุปกรณ์และวัสดุการให้เด็กได้รับผิดชอบจัดการ

5. ด้านตัวครูเป็นด้านที่ครูจะต้องฝึกฝนปรับปรุงตัวครู เพื่อให้เป็นครูที่ดี เพราะเด็กจะเลียนแบบอย่างทั้งในด้านลักษณะท่าทาง อุปนิสัยใจคอ และกริยามารยาท

6. ด้านการปฏิบัติการสอน เป็นด้านที่ครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวเด็กทุกกลุ่มวิชาและมวลประสบการณ์ นั่นก็คือครูต้องสอนเป็นหลายอย่าง

7. ด้านการประเมินผล เป็นด้านที่ครูจะต้องมีทักษะในการประเมินผลกิจกรรมการเรียนของนักเรียน และการสอนของตัวครูเอง โดยเข้าใจจุดประสงค์ของหลักสูตร เพื่อเป็นเกณฑ์ในการตัดสินผลการเรียนของนักเรียน

ในต่างประเทศก็ได้มีการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมครูกันอย่างแพร่หลายเหมือนกัน วิททิ (Witty 1947: 662-668) ได้ศึกษาถึงบุคลิกภาพของครูที่ดี โดยให้นักเรียนจำนวน 1,200 คน เขียนเรียงความเรื่อง "ครูที่ช่วยฉันมากที่สุด" และรวบรวมคุณลักษณะของครูที่นักเรียนเขียนมา ปรากฏว่า ครูที่ดีต้องมีลักษณะดังนี้ คือ ให้ความร่วมมือแก่ชุมชน มีความเป็นประชาธิปไตย มีความกรุณาและเอาใจใส่ต่อนักเรียนทุกคน มีความอดทน มีบุคลิกและมารยาทดี มีความยุติธรรม มีอารมณ์ขัน มีอารมณ์ดี เป็นผู้มีการกระทำเล่มอดทน เล่มอปลายนใจปัญหาและความเดือดร้อนของนักเรียน รู้จักใช้วิธีเสริมแรงและมีความสามารถในการสอนแต่ละวิชา

✓ ฮาร์ท (Hart 1954: 128) ได้สำรวจความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่สุดท้ายเกี่ยวกับครูที่ดี พบว่า มีคุณลักษณะ ดังนี้

1. มีความสามารถที่จะชักจูงใจนักเรียนให้เกิดความสนใจในวิชาที่ตนสอน มีความฉลาดรอบรู้ในการถ่ายทอดความรู้ และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิด
2. ครูต้องสนใจตัวนักเรียน ให้ความร่วมมือกับนักเรียน
3. สามารถควบคุมอารมณ์ ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น
4. อธิบายได้อย่างแจ่มชัด สวีร์สอนให้นักเรียนเข้าใจง่าย

✓ เบ็ค (Beck 1967: 127-128) ได้ศึกษาคุณลักษณะของครู โดยการสอบถามนักเรียน ใช้แบบสอบถามเรื่องครูของสัน ซึ่งมีข้อความคำถามทั้งสิ้น 100 ข้อ ถามนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2,108 คน ผลปรากฏว่าครูที่ดีในสายตาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คือ ครูที่มีคุณสมบัตินด้านการให้ความรัก ความเอาใจใส่นักเรียน และมีคุณสมบัตินที่จะให้ความรู้ ความช่วยเหลือนักเรียนในด้านการเรียนพื้นฐานกับจะต้องรวมไปถึงการส่งเสริมให้กำลังใจนักเรียนในด้านการเรียนด้วย

บิตเติล (Biddle 1967: 346) ได้สรุปลักษณะของครูที่ดีที่สำคัญสามประการ คือ ด้านการกระทำซึ่งอาจสังเกตได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ของครูโดยตรง เช่น การยอมรับความรู้สึกของนักเรียน การยกย่องชมเชย การรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ด้านกิจกรรมร่ายทาง เช่น รู้จักควบคุมอารมณ์และความประพฤติของตนเอง ด้านบทบาทการล่อนก็ควรมีความสามารถในการใช้ภาษา ใช้กระดานดำ หรือสามารถในการใช้อุปกรณ์ เป็นต้น

โอเดน (Oden 1972: 194A) ได้ศึกษาค้นคว้าบุคลิกลักษณะของครูที่ได้รับการประเมินว่าเป็นผู้มีประสิทธิภาพในการล่อนจากนักเรียน ครู และครูใหญ่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด โดยให้นักเรียนและครูในโรงเรียนเลือกครูที่ตนเห็นว่ามีประสิทธิภาพในการล่อนมากที่สุด จำนวน 5 คน จากครูทั้งโรงเรียน และครูใหญ่ก็เลือก 5 คน เช่นกัน โดยให้ครูที่ได้รับคัดเลือกนี้จัดทำแบบทดสอบบุคลิกภาพ ผลการวิจัยพบว่าครูที่มีประสิทธิภาพนั้นเป็นคนขยัน ลุ่มเอือกเย็น มีความสามารถในการตอบสนองดี ทะเยอทะยาน เคร่งขรึม ทำงานว่องไว และรักษาเอกลักษณะของความเป็นครูไว้ได้

แพทริค (Patrick 1975: 4306-A) ได้ค้นคว้าลักษณะของครูที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้แบบสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 6 โรงเรียน จากกฏการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการครูที่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ ไม่นิยมเผด็จการในชั้นเรียน และมีวิธีการล่อนดี

และจากรายงานการวิจัยของ วอร์ทรูบา และไรท์ (Wortruba and Wright 1975: 653-661) ซึ่งวิจัยการพัฒนาประสิทธิภาพการล่อนของครู แสดงให้เห็นความเชื่อสำคัญๆ ของผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ และนักเรียน ในส่วนความคิดเห็นของนักเรียนนั้น มีความมุ่งหวังว่าต้องการให้ครูมีความรู้แปลก ๆ ใหม่ ๆ มาล่อน เป็นนักพูดที่ดี ยุติธรรมในการประเมินผล ส่งงานชัดเจน ใฝ่ใจในวิชาการ บอกจุดมุ่งหมายของการเรียนการล่อนชัดเจน เตรียมการ

ล่อนมาตี ล่อนอย่างมีชีวิตชีวา ช่วยเหลือนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดด้วยตนเอง

จะเห็นว่า ครูในทัศนะของข้าพเจ้าจะเน้นกระบวนการเรียนการสอนด้วยการให้ได้กิดคิดค้นหาคำตอบด้วยตนเอง และที่ตรงกันมาก คือ ชอบครูที่มีอารมณ์ขัน ล่อนล้นุกและยุติธรรมในการประเมินผล

ผลการศึกษาทั้งหมดที่ได้รวบรวมจากนักการศึกษาและจากผลการวิจัย ได้แสดงให้เห็นว่าสมรรถภาพของครูอันเป็นที่พึงปรารถนานั้น จะประกอบด้วยพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ หลายด้าน ที่สำคัญ ได้แก่

1. บุคลิกลักษณะของครู ซึ่งหมายถึง ความมีสมรรถภาพด้าน มนุษยสัมพันธ์ ด้านการแนะแนว การปกครองชั้นเรียน การเป็นผู้นำ และสมรรถภาพด้านศีลธรรมจรรยาอันเป็นคุณลุ่มบัตเฉพาะตัวของครูแต่ละคน
2. การดำเนินการสอนและการใช้สิทธิวิทยาในการสอน ซึ่งมุ่งหวังให้นักเรียนประสบผลสำเร็จ
3. สมรรถภาพด้านวิชาการอันได้แก่ การมีความรู้กว้างขวางทั้งในวิชาที่ตนสอนและวิชาพิเศษอื่น ๆ ตลอดจนการตื่นตัวที่จะเล่าะแสวงหาความรู้อยู่เสมอด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย